

20 NA LIMIA

Nº 2

"Para ver o territorio con outros ollos"

O TERRITORIO

"UN TERRITORIO QUE SE RECONCILIA COA NATUREZA"

A Limia foi, durante séculos, un dos grandes corazóns ecolóxicos da Península Ibérica. A desecación da Lagoa de Antela e a transformación intensiva do seu territorio deixaron unha pegada profunda, tanto na paisaxe como na memoria colectiva. Mais hoxe, o xeodestino A Limia volve mirar cara ao futuro cun horizonte de esperanza: proxectos de recuperación de humidais, restauración de areeiras abandonadas e iniciativas que buscan compatibilizar agricultura e biodiversidade.

Este número de 20 na Limia quere poñer o foco nesas accións, algunhas xa en marcha e outras solicitadas, que están a devolver vida a espazos antes degradados. Porque a protección do patrimonio natural é tamén unha oportunidade social, cultural e económica. A Limia pode converterse nun referente de sustentabilidade en Galicia, demostrando que é posible producir, vivir e prosperar sen renunciar á riqueza das aves, dos humidais e dos ecosistemas que nos fan únicos.

Hoxe, máis ca nunca, o territorio está chamado a reconciliarse coa súa natureza. 20 na Limia quere ser unha ventá aberta para coñecer e apoiar este proceso.

Vista aerea chaira da Limia

A CHAIRA QUE VOLVE RESPIRAR

A NOVA VIDA DAS AREEIRAS E HUMIDAIIS DA LIMIA

Durante décadas, a chaira limiá foi símbolo de transformación. Onde antes se espallaban augas e xuncos, erguéronse terras de cultivo e canles de drenaxe. A antiga Lagoa de Antela, que deu nome e identidade á comarca, converteuse nunha inmensa extensión agrícola. Mais hoxe, ese territorio comeza a respirar de novo.

As areeiras abandonadas, que durante anos foron feridas abertas no chan, están a converterse en espazos de vida. Co paso do tempo, a natureza recuperou o seu lugar: os ocos enchéronse de auga, medraron os xuncos e regresaron as aves acuáticas. Estes novos humidaís son pequenos laboratorios naturais que demostran a capacidade do territorio para rexenerarse cando se lle dá unha oportunidade.

Refuxio de avistamento na zona das areeiras.

O outono e o inverno traen consigo unha nova paisaxe. As néboas cobren a chaira, e nas veigas comezan a chegar as primeiras bandadas de avefrías, píllaras douradas e lavancos. A terra húmida e fértil serve de alimento e refuxio para milleiros de aves migratorias, que atopan aquí un descanso no seu longo camiño cara ao sur.

Ao mesmo tempo, medra unha nova conciencia. Agricultores, asociacións e concellos da Limia están a participar en proxectos que buscan compatibilizar o cultivo co respecto pola biodiversidade. A recuperación de sebes, o mantemento de marxes vivas e o uso racional da auga son pasos pequenos, pero firmes, cara a un modelo máis sostible.

A Limia é hoxe un territorio en transformación. Non se trata só de recuperar o que se perdeu, senón de reinventar a relación entre as persoas e a paisaxe. Cada lagoa restaurada, cada ave que volve aniñar, cada neno que aprende a mirar o ceo, son sinais dunha reconciliación posible: a dunha terra que volve respirar.

SABÍAS QUE...

- A antiga Lagoa de Antela tiña máis de 3.600 hectáreas de superficieo equivalente a 5.000 campos de fútbol.

- As areeiras de Sandiás e Xinzo acollen hoxe máis de 70 especies de aves, algunhas delas ameazadas en Galicia.

- Os humidais da Limia actúan como auténticos sumidoiros de carbono, axudando a mitigar o cambio climático.

- Cada inverno, máis de 10.000 aves migratorias fan escala na comarca antes de continuar cara ao sur.

XEODESTINO UNHA AULA ABERTA

A figura do Xeodestino A Limia nace co obxectivo de dar unidade, identidade e proxección a un territorio singular. Máis alá da súa riqueza natural, a Limia é un espazo vivo onde a cultura, a paisaxe e a biodiversidade se entrelazan para crear unha experiencia turística diferente: sostible, educativa e profundamente vinculada co territorio.

No outono e inverno, cando o ceo se enche de aves migratorias e as néboas cobren as veigas, a comarca convértese nun escenario perfecto para o turismo de natureza. As rutas ornitolóxicas, os percorridos polas areeiras e as visitas á Casa da Lagoa en Sandiás permiten coñecer de preto a vida das aves e a importancia dos humidais. Cada visitante convértese, sen sabelo, nun embaixador da conservación.

A Limia está a consolidarse como un destino ideal para a observación de aves en Galicia, con espazos que rivalizan coas grandes zonas húmidas europeas. Arestora, moitos concellos e asociacións locais colaboran para mellorar a sinalización, crear miradoiros e promover unha rede de rutas interpretativas que conecten o visitante coa natureza.

Pero o xeodestino é tamén unha ferramenta de educación ambiental. As escolas da comarca participan en programas de ciencia cidadá, realizando censos de aves, plantacións de especies autóctonas e obradoiros sobre sustentabilidade. Estas iniciativas axudan a crear unha nova xeración de limiaos comprometidos co coidado da súa terra. A marca “Xeodestino A Limia” non é só un selo turístico: é unha declaración de principios. Representa a vontade dun territorio de avanzar cara a un modelo de desenvolvemento que combine o respecto pola natureza coa creación de oportunidades económicas e sociais.

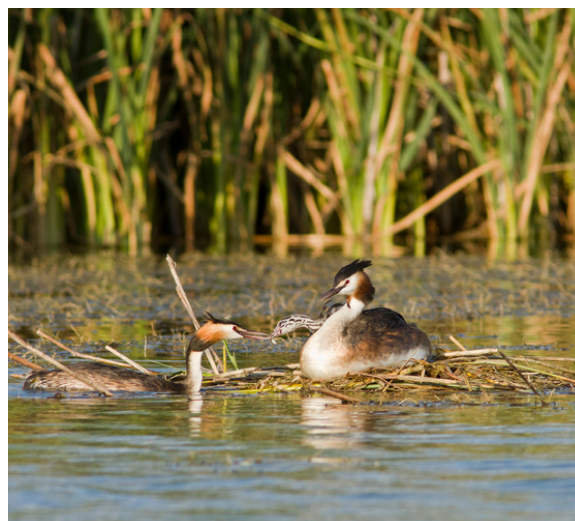

A LAGOA E OS HUMIDAIIS

A Lagoa de Antela, que chegou a ser o maior humidal interior da Península Ibérica, foi desecada nos anos 60, nun proceso que transformou radicalmente a paisaxe e supuxo unha das maiores perdas ecolóxicas de Galicia. Hoxe, a recuperación da memoria da Lagoa vai da man de proxectos que buscan restaurar o seu valor ambiental. A Casa da Lagoa, en Sandiás, actúa como centro de interpretación e sensibilización, mentres que diferentes iniciativas, tanto públicas como privadas, traballan para revitalizar zonas húmidas a través de proxectos de restauración hidrolóxica, rexeneración de areeiras e reforestación de ribeiras.

Estes proxectos non só teñen un valor ambiental. A recuperación de humidais mellora a calidade da auga, actúa como sumidoiro de carbono e favorece a presenza de especies emblemáticas como a garza real, a avefría ou o lavanco. Ao mesmo tempo, abre a porta a novas oportunidades de turismo de natureza e ornitolóxico, situando a Limia no mapa dos grandes espazos europeos para a observación de aves.

A aposta pola recuperación dos humidais da Limia é tamén unha aposta polo futuro. O territorio demostra que é posible aprender das leccións do pasado e construír un modelo de desenvolvemento sostible no que natureza e comunidade camiñen da man.

AVES DE OUTONO NA LIMIA: CANDO A CHAIRA SE ENCHE DE VIDA

Coa chegada do outono, a Limia transfórmase nun dos escenarios máis vibrantes para a observación de aves en Galicia. As primeiras treboadas limpan o ar, os campos agrícolas amolecen e as areeiras recollen auga: é o sinal que moitas especies esperan para regresar. A comarca convértese entón nun refuxio imprescindible para miles de aves que atopan aquí alimento, tranquilidade e espazo aberto para pasar o inverno.

As grandes planicies procedentes da antiga Lagoa de Antela, xunto cos humidais naturais e as ribeiras do Limia, compoñen un mosaico perfecto para acoller bandadas procedentes do norte de Europa. Moitas destas especies apenas se deixan ver no resto do ano, pero entre outubro e febreiro pasan a formar parte da paisaxe diaria da chaira.

A avefría choromica, símbolo do inverno limián, chega en grupos numerosos que debuxan ondas negras sobre os campos; os lavancos enchen de movemento as lagoas e areeiras; a garza real mantén a súa silueta paciente nas beiras dos ríos; e o **corvo mariño** grande repousa coas ás abertas ao sol, recuperando calor tras longos mergullos. Nos días máis fríos tamén fan acto de presenza as elegantes **píllaras douradas**, camiñando discretamente sobre a terra húmida, case invisibles entre os tons dourados do inverno.

Estas aves non son só visitantes ocasionais: son indicadoras da saúde dos ecosistemas da Limia. A súa chegada anual lembra a importancia deste territorio como corredor migratorio e como espazo clave para a biodiversidade europea.

As seguintes fichas presentan unha selección de especies habituais nesta estación, destacando as súas características, os seus comportamentos e os lugares onde é máis doado observalas. Un convite a mirar a chaira con outros ollos e descubrir a riqueza que cada outono trae consigo.

AVEFRÍA CHOROMICA

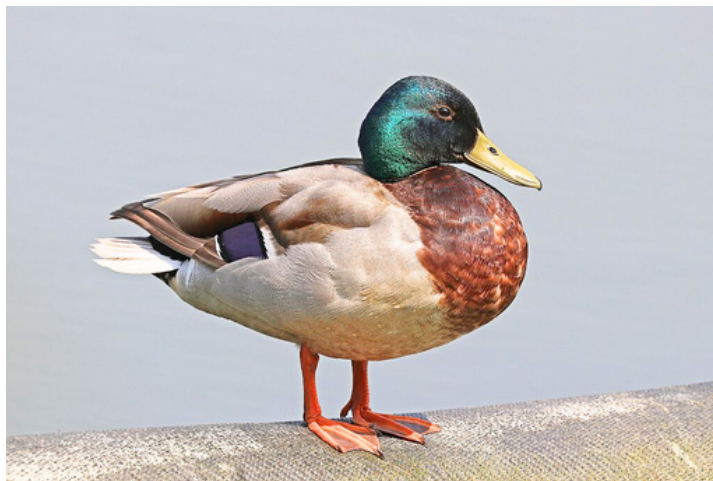
VANELLUS VANELLUS

A avefría choromica é unha das especies máis representativas do outono e inverno na Limia. A súa silueta estilizada, coroada por unha crista negra alongada, e o brillo iridiscente verde e púrpura das súas ás convértena nunha ave inconfundible, mesmo a distancia. Esta limícola de tamaño medio, cunha lonxitude de 28-31 cm e unha envergadura que pode chegar aos 85 cm, destaca polo seu voo ondulante e polas formacións numerosas que forma durante a invernada. Os seus reclamos lastimeiros, que resoan sobre a chaira nos días fríos, e o seu comportamento alerta e gregario fan dela unha presenza característica das paisaxes abertas da comarca, onde se converte nun dos principais símbolos da estación fría..

Hábitat e distribución na Limia

A Limia é un dos territorios máis favorables de Galicia para observar avefrías durante o inverno. Cada ano, bandos procedentes do centro e norte de Europa chegan ás amplas chairas agrícolas atraídos polos solos brandos e pola boa dispoñibilidade de alimento. As antigas veigas da Lagoa de Antela, hoxe destinadas a cultivo e pasto, funcionan como zonas de alimentación onde estas aves buscan insectos, vermes e pequenos invertebrados. A variedade de barbeitos, praderías húmidas e campos traballados ofrece un hábitat continuo e moi adecuado durante toda a estación fría.

As bandadas desprázanse entre pastizais húmidos, áreas temporalmente encharcadas e campos recentemente labrados, mantendo un equilibrio entre alimentación e descanso.

LAVANCO

ANAS PLATYRRHYNCHOS

O lavanco é un dos patos máis coñecidos e abundantes das zonas húmidas galegas, e durante o outono e inverno a súa **presenza intensifícase nas lagoas, areeiras e ribeiras da Limia**. Os machos destacan pola súa cabeza verde metálica, o peito castaño e o brillo das ás, mentres que as femias amosan un plumaxe máis críptico e uniforme. Esta especie omnívora, resistente e moi adaptable aproveita a grande variedade de recursos dispoñibles, converténdose nunha presenza constante e facilmente recoñecible na paisaxe acuática, especialmente durante toda a estación fría. É unha especie habitual en multitude de humidais europeos.

Na Limia, o lavanco ocupa lagoas, areeiras e zonas de auga tranquila onde atopa alimento e refuxio durante o outono e inverno. A comarca ofrece unha combinación de hábitats agrícolas e áreas húmidas que permiten á especie alternar entre alimentación e descanso con facilidade. Aliméntase de sementes, brotes e pequenos invertebrados, aproveitando tanto as beiras do río Limia como os espazos encharcados da antiga Lagoa de Antela, especialmente nos días máis fríos.

As observacións máis frecuentes prodúcense en grupos mestos, especialmente nas areeiras de Sandiás e nas veigas próximas ao río Limia. O seu comportamento confiado facilita velo nadando, filtrando alimento ou levantando o voo en pequenos bandos. Durante o inverno, a presenza constante do lavanco confirma o valor da comarca como un espazo clave para as aves acuáticas invernantes.

GARZA REAL

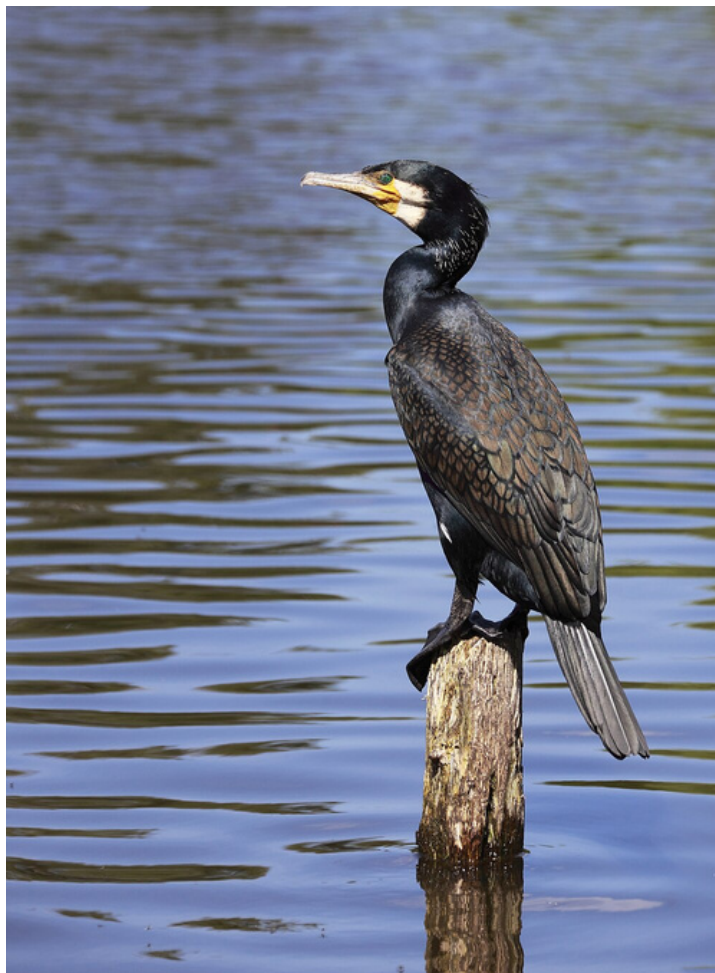
ARDEA CINEREA

A garza real é unha das aves máis emblemáticas das zonas húmidas da Limia, recoñecible pola súa estilizada silueta gris, o longo pescozo e a atención constante co que explora as beiras. Durante o outono e inverno, esta especie ocupa areeiras, canles e treitos tranquilos do río Limia, aproveitando a abundancia de peixes e anfibios. O seu voo amplo e pausado, a postura inmóbil mentres agarda e o carácter solitario convértena nunha presenza visible e inconfundible na paisaxe invernal da comarca. A súa elegancia natural atrae a numerosas persoas afeccionadas á observación de aves.

Distribúese por lagoas, areeiras e ribeiras con augas pouco profundas, que lle proporcionan alimento e tranquilidade durante o outono e inverno.

A comarca combina espazos agrícolas e húmidas que favorecen a súa presenza continua. Aliméntase principalmente de peixes, ras e pequenos invertebrados, que captura con precisión grazas ao seu pico longo e afiado, movéndose con lentitude e vixilancia ao longo das beiras. Estes espazos ofrecen condicións óptimas mesmo nos días máis fríos da estación.

As observacións máis habituais prodúcense en zonas abertas das areeiras de Sandiás, nos treitos lentos do río Limia e en praderías inundadas tras episodios de chuvia. A súa figura erguida destaca con facilidade, especialmente ao amencer ou ao solpor. A presenza constante da garza real durante o inverno confirma o valor da Limia como refuxio esencial para numerosas especies asociadas ás augas doces.

CORVO MARIÑO GRANDE

PHALACROCORAX CARBO

O corvo mariño grande é unha das aves acuáticas máis recoñecibles da Limia durante o outono e inverno. O seu plumaxe negro e brillante, con reflexos verdes ao sol, destaca tanto na auga como nos pousadoiros onde repousa tras longos mergullos. Trátase dun excelente pescador, capaz de somerxerse repetidamente en augas frías para capturar peixes con precisión. O seu comportamento habitual inclúe voos baixos sobre a superficie e longos períodos de secado das ás, que estende ao sol debido á escasa impermeabilidade do seu plumaxe, un dos seus trazos distintivos.

Na Limia, o corvo mariño grande aparece en areeiras, lagoas e treitos lentos do río, ocupando espazos abertos onde a abundancia de peixe garante alimento constante. Estes ambientes combinan a tranquilidade necesaria para o descanso co acceso directo ás zonas de pesca. Durante os meses fríos, a comarca funciona como un refuxio estable, permitindo á especie manter grupos numerosos. Aliméntase principalmente de peixes de tamaño medio, que captura mediante mergullos profundos e moi eficaces, adaptándose perfectamente ás augas interiores da zona.

As observacións máis frecuentes prodúcense nas areeiras de Sandiás, onde os exemplares descansan en pedras e estruturas emerxidas, abrindo as ás para secar. É habitual velos formar pequenos grupos, alternando períodos de pesca activa con longas pausas ao sol.

PÍLLARA DOURADA

PLUVIALIS APRICARIA

A píllara dourada é unha das limícolas máis características do inverno na Limia, chegando en bandos numerosos procedentes das zonas tundrarias do norte de Europa.

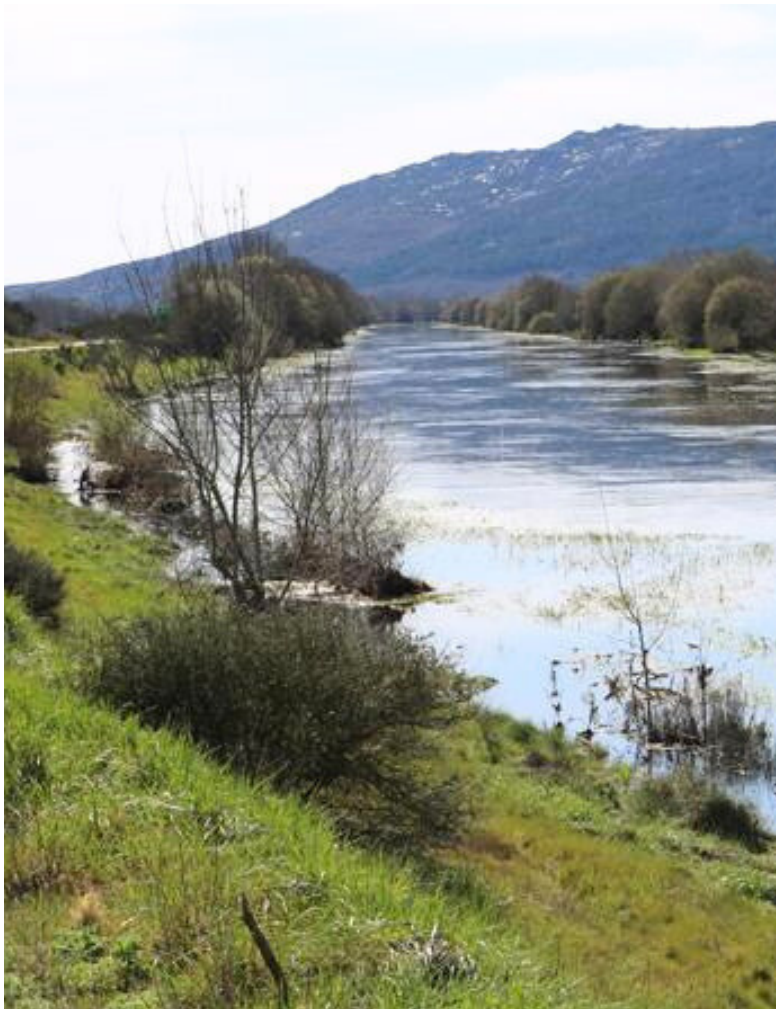
O seu **plumaxe moteado, con tons dourados e pardos**, dálle un excelente camuflaxe nos campos agrícolas e nas amplas chairas abertas da comarca. Durante o outono e inverno, estas aves móvense en grupos compactos, alternando momentos de alimentación con períodos de descanso. O seu voo áxil e os reflexos dourados das plumas convértena nunha presenza inconfundible na paisaxe estacional da antiga Lagoa de Antela.

A Limia acolle cada ano importantes concentracións de píllaras douradas, especialmente en barbeitos, pasteiros húmidos e terras de cultivo parcialmente encharcadas. Estes espazos ofrecen solos brandos e ricos en invertebrados, permitindo ás aves alimentarse de vermes, insectos e sementes. A ampla extensión das chairas agrícolas facilita que se movan en grandes grupos, sempre atentas aos cambios do tempo. Durante períodos de frío intenso, é habitual que se desprazan a zonas algo máis abertas ou soleadas, mantendo a actividade ao longo de toda a estación.

As mellores observacións prodúcense nas **veigas de Sandiás**, Ponteliñares e outros sectores da antiga lagoa, onde os bandos se concentran de forma regular. A súa tendencia a permanecer en grupos compactos facilita localizalas, tanto cando repousan como cando toman voo de maneira sincronizada.

RUTAS E OBSERVACIÓN

VEIGA DE PONTELIÑARES

Unha das zonas agrícolas máis extensas da Limia, que no inverno se enche de avefrías e outras limícolas. É un espazo ideal para percorrer devagar, prestando atención ás bandadas en voo e ao contraste entre as aves e a chaira aberta.

CONTORNA DA CASA DA LAGOA (SANDIÁS)

A visita ao centro de interpretación complétase cun percorrido polos arredores, onde se poden ver lavancos, garzas reais e outras aves acuáticas. A combinación de divulgación e observación directa fai desta ruta unha experiencia educativa e inspiradora.

RIBEIRAS DO RÍO LIMIA

O río é un eixo natural que concentra biodiversidade todo o ano. No inverno, destaca pola presenza de corvos mariños grandes, garzas reais e lavancos. As sendas fluviais permiten unha observación cómoda e accesible para todos os públicos

A SERRA DO LAROUÇO

A Serra do Larouco ofrece unha das paisaxes de alta montaña máis singulares da contorna da Limia, un territorio onde o vento, a luz e o silencio constrúen unha atmosfera única. A ruta ascende entre breixos e penedos graníticos, abrindo amplas vistas sobre a chaira de Antela e os vales que se estenden cara a Portugal. Ao longo do percorrido é habitual observar aves rapaces, pequenos regatos e antigas marcas do pastoreo tradicional.

Información de contacto

Dirección postal

Sede GDR Limia-Arnoia Xinzo da Limia
Avd. de Ourense, 19
32630 Xinzo da Limia (Ourense)

Correo electrónico

info@xeodestinoalimia.gal

988 688 779